

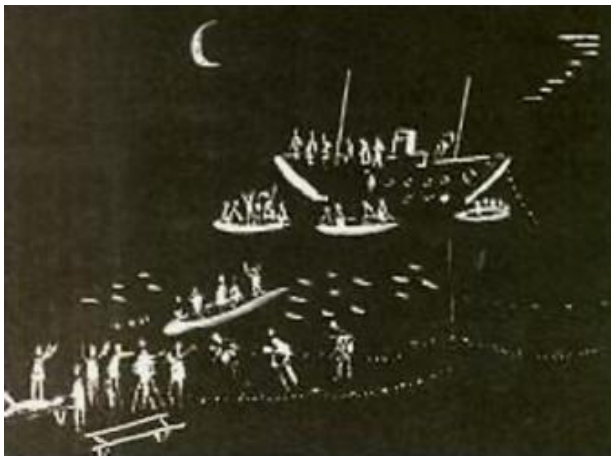
על המונח 'הורדה' בז'רגון ההעפלה מאת: צבי בן-צור

'הורדה' היה מונח מוכר בתקופת ההעפלה, לא רק בקרב פעילי ההעפלה. לא מקרה הוא שבספר 'מלון עולמי לעברית מדוברת', שכתבו דן בן-אמוץ ונתיבה בן-יהודה, ניתן למצוא את ההגדרה הבאה עבורו:

"הורדה פעולה מחתרתית, בתקופת המנדט הבריטי, להורדת המעפילים מן האונייה ואל חוף המולדת. בהורדה של "חנה סנש" בני מרשק סחב את יהודה פרא על הגב עד החוף, מפני שחשב אותו למעפיל".

הדוגמא המובאית לשימוש במונח היא מצ'יבטי הפלמ"ח, שיש בו גרעין של אמת: בהורדה של מעפילי הספינה 'עמירם שוחט' בחוף שדות ים מצא את עצמו בני מרשק מאחורי יהודה "פרא" בן-צור, טופח לו על הגב ואומר לו "קום" (באידיש, בוא); יהודה הסתובב והשניים פרצו בצחוק גדול. בספר "ילקוט הכזבים" שנערך ע"ד דן בן-אמוץ וחיים חפר מסופר הסיפור כך: "באחת מהורדות הלילה בקיסריה צירפו את בני לחולית המים, שמתפקידה היה להעביר את המעפילים מהסירה אל החוף. הוא עבד כמו חמור. היה מעמיס על גבו יהודי עם כל חפציו, מדשדש במים ברגלי הסליק שלו ומוריד אותו בחוף. בובלה היה מקבל את המעפילים, מנשק אותם ומעביר אותם הלאה. בסירה האחרונה עמדה עוד דמות עצומה והתחננה: "חבר, נעמט מיך". בני העמיס את ההר על גבו ובנשימה קטועה הגיע לחוף. המעפיל זינק מגבו, טפח על שכמו ואמר: "סלמתאק, בני".

בהעפלה אחרי מלה"ע הייתה הערכות למספר גדול של הורדות אבל בפועל בוצעו רק מעט מהן, בגלל שרוב רובן של הספינות יורטו ע"י הצי הבריטי ולא הצליחו לפרוץ את הסגר. את ההורדות ביצעו אנשי ה'הגנה', בדגש על אנשי הפלי"ם, עם עזרה מצד תושבים מיישובי האזור, הן בפעולות על החוף והן בסיוע למעפילים "להעלם" מכוחות בריטיים שנזעקו לאזור לתופסם (כך לדוגמא סייעו אנשי 'הימיה' של 'הפועל' בנהריה, עם סירותיהם, בהורדות בחוף העיר). מבצע ההורדה הגדול ביותר שיצא אל הפועל, אם כי נכשל, נקרא 'ליל וינגייט' – הערכות מסיבית של ה'הגנה' לקליטת מעפילי הספינה 'וינגייט' בחוף ת"א. במהלך 'ליל וינגייט' הייתה מתיחות רבה בת"א, התפתחו תקריות של חילופי ירי, ובאחת ההתנגשויות עם סויר בריטי נהרגה לוחמת הפלמ"ח ברכה פולד ז"ל. הספינה עצמה לא הצליחה להגיע לחוף מכיוון שיורטה ע"י הבריטים.

'הורדה' – ציור של נחום גוטמן

הורדת מעפילי הספינה 'עמירם שוחט' בחוף שדות ים, אוג' 1946

הורדת מעפילי 'האומות המאוחדות' בחוף נהריה, 1 בינואר 1948